

A pikareszk regény jellegzetességei Cervantes Don Quijote című regénye alapján

Bevezető gondolatok

Miguel de Cervantes Saavedra (1547-1616) a spanyol reneszánsz irodalom legnagyobb alakja, akit sok irodalomtudós az első mai értelemben vett modern regény írójaként tart számon. Akárhogy is, a *Don Quijote* (vagyis *Az elmés nemes Don Quijote de La Mancha – 1605 és 1615*) a világ egyik legismertebb regénye, amelyet sokan sokféleképpen feldolgoztak, az anakronisztikus kóbor lovag és hű fegyverhordozója emblematikus alakokká váltak. A regény ugyancsak kiváló példája az úgynevezett pikareszk műfajnak.

A tétel kifejtése

A pikareszk regény Cervantes korában népszerű műfaj volt. Nevét az első ilyen mű főszereplőjének (Lazarillo de Tormes-nek) karakteréről kapta: a spanyol *picaro* szó kópét, független, **a társadalom törvényeinek fittyet hányó csavargót** jelöl. Don Quijote, a kóbor lovag, ugyanilyen kópé-, illetve csavargófigura. A pikareszk regény **egyetlen, laza cselekményszálon futó**, többnyire rövidebb terjedelmű irodalmi mű, amelynek főhőse a számos kalandba keveredő csavargó. Ezek a kalandok rendszerint **függetlenek** egymástól.

Cselekmény. A *Don Quijote* története röviden összefoglalható: Alonso Quijana, a spanyol vidéki nemes úr annyira rabjává válik a **lovagregényeknek**, hogy végül magát is **lovagnak képzelet**, és miután **Sancho Panza**, hű fegyverhordozója csatlakozik hozzá, elindul, hogy különböző kalandokban vegyen részt, amelyek során bátorságát és nemességét bizonyítván végül elnyerheti szíve választottja, az egyébként fiktív **Dulcinea** szívét. **Kóborlásai** közben sokszor **bajba keveredik**, és saját háza népe is különféle cselekekhez folyamodik, hogy urukat hazahozzák. Don Quijote végül felismeri, hogy a világ, amelyben ő középkori lovag, csupán a **képzelt szüleménye, kijózanodása** során megbetegszik, és végül meghal.

Laza szerkezet. A regény szerkezetére jellemző a laza cselekményszövés és az egyes **epizódok felcserélhetősége**. Míg az **első és az utolsó fejezetek** (a megbolondulás és a kijózanodás története) **rögzítettek**, és emellett több olyan fejezet is található a regényben, amelyek **szorosabban összefüggenek** más fejezetekkel, a kalandokat elbeszélő epizódok nem valamiféle általános szervezővel, logikai sorrend szerint követik egymást, ezért **felcserélhetőek**. Don Quijote tulajdonképpen **két állapotváltozáson** megy keresztül: a történet elején **megbolondul**, a végén **kijózanodik**. A kettő között azonban **a jelleme nem fejlődik**, a kalandok, noha megviselik, személyiségén mit sem változtatnak.

Don Quijote személyisége. Vizsgáljuk meg ezt a változatlan karaktert, és egyszerre mind hasonlítsuk össze regénybeli ellenpontjával, Sancho Panzával! Don Quijote nagy **álmodozó, nagyszabású** gondolatai vannak a világról, annak **erkölcsi rendjéről** – a kóbor lovag tehát meglehetősen **erényes** is: a gyengéknek mindig segíteni szeretne, a zsarnokokat elítéli, a saját igaza mellett kiáll. **Bátor** ember, aki azonban eléggé **heves vérmérsékletű**, sőt **agresszív** is, egy-egy tette előtt nem sokat gondolkodik. A maga alkotta **fiktív világ** törvényeit maradéktalanul elfogadja és betartja. Vele szemben Sancho Panza **logikus** gondolkodású ugyan, de **földhözragadt, kisstílusú** karakter **lefokozott életszemlélettel** és vágyakkal, aki, ha lehet, **kerüli az összetűzést**, kifejezetten **gyáva**. Míg Don Quijote magas, szikár alkat, aki lovon (gebén) jár, addig Sancho alacsony, kövér és számon „lovagol”. Feltétlenül **hűséges** gazdájához, általában megérti megváltozott tudatállapotát, és segíteni szeretne rajta. Mégis kettőjük közül Don Quijote az, akivel az olvasó inkább képes azonosulni, ő ugyanis nem egyszerűen egy komikus, béna hős, hanem olyan személyiség, **aki visszatér egy erényesebb korba**, a lovagkorba, noha emiatt valós korában – ami megegyezik Cervantes korával – sorozatos konfliktusokban van része. **Szimbolikusnak is tekinthető** tehát kijózanodása közbeni-utáni betegsége, majd **halála**: végeredményben ő egy erkölcsösebb, letűnt korba vágyik vissza, saját **értékvesztett miliójében létezni képtelen**. A komikus figura a regény végén egyértelműen **tragikussá** válik, hiszen vele együtt az általa képviselt **értékeknek** is menthetetlenül **veszniük kell**.

Az epizódok szerepe, társadalomkritika. A laza szövésű regény során tehát az egyes kalandok epizódok, mint például a közmondásos **szélmalomharc**, árnyalják, erősítik, példázzák Don Quijote személyiségét. Ezzel Cervantes a pikareszk divatos műfaját is **új szintre emeli**, mivel nemcsak egy kalandos történetet ad az olvasó kezébe, hanem egyszersmind **görbe tükröt és társadalomkritikát** is, amely – még így négyszáz év távlatából is úgy tűnik – semmit sem veszített **aktualitásából**.

A tétel összegző leírása

Cervantes *Don Quijote* című műve a pikareszk regény mesteri példája, és egyszersmind az első modern értelemben vett regény. Laza szövésű cselekményének elején és a végén a főhős gyors állapotváltozáson megy keresztül (megőrül, illetve kijózanodik), közben pedig kalandok sorát éli át, amelyek közben nagystílusú, példaértékű jelleme nem változik.